

प्रकरण 7 : ओळख सुक्ष्मीजीवशास्त्राची

(एक गुणाचे प्रश्न)

प्रश्न . 1 रिक्तस्थानां जागी योग्य शब्द लिहून विधाने पुन्हा लिहा .

- 1) कावकांपासून मिळवलेला ----- हा विकर उपयोगात आणून शाकाहारी चीज बनवते .
- 2) लॅक्टोबॅसिलसमुळे ----- सारखी संयुगे बनतात व दह्याला विशिष्ट स्वाद मिळतो .
- 3) ----- हे भविष्यातील इंधन मानले जाते .
- 4) ----- जिवाणू हे सांडपाण्यातील मानवनिर्मित रसायनांचे विघटन करतात .
- 5) क्षयरोगाविरुद्ध ----- प्रभावी ठरते .
- 6) ----- हे सुक्ष्मीजीव युरेनिअम क्षारांचे अविद्राव्य क्षारांत रूपांतर करतात .
- 7) सफरचंदाच्या रसाचे किन्वन करून ----- हे पेय मिळवतात .

प्रश्न . 2 गटात न बसणारा शब्द ठरवा . त्याचे स्पष्टीकरण लिहा :

- 1) लॅक्टोबॅसिलस अॅसिडोफिलस , लॅक्टोबॅसिलस केसी , बायफिडोबॅक्टोरिअम बायफिडम , स्ट्रेप्टोकोकस थर्मोफिलस .
- 2) लॅक्टोबॅसिलस लॅक्टिस , बायफिडोबॅक्टोरिअम बायफिड , लॅक्टोबॅसिलस क्रिमाॅरिस , स्ट्रेप्टोकोकस थर्मोफिलस .
- 3) डार्क चॉकोलेट , मिसो सूप , वेफर्स , कॉर्न सिरप .
- 4) व्हिनेगार , सोयासॉस , केचप , मोनोसोडिअम ग्लुटामेट .
- 5) अॅक्टिनोमायसेटिस , स्ट्रेप्टोमायसिस , नार्काडिया , यीस्ट .

प्रश्न . 3 पहिल्या दोन शब्दामध्ये / शब्दसमुहामध्ये असलेला संबंध लक्षात घेऊन तिसऱ्या शब्दाशी / समुहाशी जुळणारे योग्य उत्तराचे शब्द लिहा .

- 1) पाव : बॅकर्स यीस्ट : : सोया सॉस : -----
- 2) कॉफी : कॅफिया अरेबिका : : कोको : -----
- 3) तेलतवंग : अल्कनिव्होरेक्स : : कचऱ्यातील रबर : -----
- 4) धातूचे संयुगात रूपांतर : थायोबॅसिलस : : युरेनिअम क्षारांचे रूपांतर : -----

प्रश्न . 4 जोड्या जुळवा .

स्तंभ A	स्तंभ B
1) झायलीटॉल	अ) सूक्ष्मीजीव प्रतिबंध
2) सायट्रिक	आ) गोडी देणे इ) आम्लता देणे . ई) जैवउपचार

स्तंभ A	स्तंभ B
1) लायकोपिन	अ) सूक्ष्मजीव प्रतिबंधक
2) नायसिन	आ) गोडी देणे इ) रंग ई) प्रतिजैविक

स्तंभ A	स्तंभ B
1) व्हिनेगर	अ) पॉलिलॅक्टिक
2) झन्थन डिंक	आ) आइस्क्रिम व पुडिंग इ) अॅसेटिक आम्ल ई) पदार्थाना गोडी

प्रश्न . 5 चूक की बरोबर ते सांगा .

- 1) गैरजनुकीय तंत्रज्ञानामध्ये पेशीतील जनुकांमध्येच बदल घडवून आणला जातो .
- 2) बॅसिलस थूरीनजाएनसीस या जिवाणूमधील जनुक काढून ते कापसाच्या जनुकांत टाकतात .
- 3) प्रत्योरोपणाच्या माध्यमातून पिकांच्या विविध उच्च प्रतीच्या प्रजाती विकसित करतात .
- 4) पूर्वी इन्सुलिन घोड्याच्या शरीरातून मिळवले जात असे .
- 5) मलेरिया हा विकार यकृतातील पेशींमध्ये जनुकीय दोष निर्माण झाल्यास होतो .
- 6) स्युडोमोनास हे जिवाणू प्रदूषित पाणी जमीन दोष निर्माण झाल्यास होतो . आणि तेलासारखी प्रदूषके वेगळी करू शकतात .
- 7) गांडुळे, बुरशीमुळे जमिनीतून N, P, K सारखे पिकांसाठी आवश्यक असणारे घटक पिकांसाठी उपलब्ध होऊ शकतात .
- 8) नैसर्गिक साधनांचा वापर करून रोगमुक्ती शक्य करणारा कोणताच वारसा आपल्याकडे नाही .

प्रश्न . 6 नावे / उदाहरणे लिहा .

- 1) चीजचे प्रकार
- 2) पेयनिर्मितीसाठी वापरण्यात येणारे सूक्ष्मीजीव
- 3) सूक्ष्मजैविक विकरे
- 4) अँजिनोमोटो उत्पादनासाठी वापरण्यात येणारे सूक्ष्मजीव .

प्रश्न . 7 दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा .

- 1) दुग्धजन्य पदार्थ बनवताना सर्वप्रथम दुधाचे ----- करून त्यातील इतर सूक्ष्मजीव नष्ट केले जातात .
अ) पाश्चरीकरण ब) किंन्वण क) क्लथन ड) विघटन
- 2) मोठ्या प्रमाणावर निर्माण होणाऱ्या नागरी, शेतकी, औद्योगिक कचऱ्याचे -----
-- करून मिथेन वायू हे इंधन मिळते .
अ) ऑक्सीश्वसन ब) विनोक्सीश्वसन क) सूक्ष्मजैविक-विनोक्सी ड) अपघटन
- 3) आधुनिक भूमिभरण स्थळांत कचऱ्यात ----- मिसळले जातात, ज्यांच्यामुळे कचरा विघटन जलद होते .
अ) सूक्ष्मजीव ब) बायोरिअॅक्टर्स क) कवक ड) कृमी

- 4) सांडपाण्याने प्रदूषित झालेल्या पर्यावरणाचे ----- करण्यासाठी सूक्ष्मजीवांचा वापर होतो .
अ) रक्षण ब) संवर्धन क) जैवउपचार ड) विघटन
- 5) तेलाचे तवंग नष्ट करायला जे जीवाणू-समूह वापरले जातात , त्यांना ----- बॅक्टेरीआ म्हणतात .
अ) फिनोल ऑक्सिडायझिंग ब) अपघटनकारी क) हायड्रोकार्बनोक्लास्टिक ड) विघटनकारी
- 6) ----- हे सूक्ष्मजीव युरेनिअम क्षारांचे अविद्राव्य क्षारांत रूपांतर करतात .
अ) सॅकरोमायसिस ब) थायोबॅसिलस क) ॲसिडोबॅसिलस ड) जिओबॅक्टर

प्रश्न . 8 व्याख्या लिहा .

- 1) प्रोबायोटिक्स
- 2) प्रतीजैविके
- 3) जैवउपचार